

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞ OPERASYONLARI VE ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN ULUSLARARASI BARIŞ VE GÜVENLİĞE KATKILARI

Haluk KARADAĞ*

Öz: İçinde bulunduğumuz yüzyılın başında 2001 yılında meydana gelen 11 Eylül saldırılarının neticesinde pek çok ülkenin desteğini arkasına alan ABD'nin önce Afganistan'a müteakiben de Irak'a müdahalesi birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Özellikle Irak'a yapılan müdahale uluslararası ortamda meşruiyet sorununu ortaya çıkarmış, ancak buna rağmen harekât ABD liderliğindeki koalisyonla gerçekleşmiştir. Müteakip süreçte Taliban, El-Kaide ve IŞİD gibi terör örgütlerinin ortaya çıkması ve işgale uğrayan ülkelerin terör kaynaklı kaos ortamına sürüklenmesi uluslararası toplum nezdinde mülteci akımı gibi diğer birçok sorunun yaratılmasına sebep olmuştur. Bir yandan küresel askeri faaliyetler nedeniyle ekonomik zorluk yaşayan ABD, diğer taraftan prestij kaybına uğramıştır. Bu nokta nazarı itibarıyla Soğuk Savaş sonundan itibaren tek kutuplu görünüme sahip dünya Rusya ve Çin gibi iki güçlü aktörün sahneye çıkmasıyla çok kutupluluğa doğru geçiş yapmaktadır. Dünyadaki güç dengelerinde meydana gelen değişimlerin neticesinde Çin ülke dışındaki topraklarda Rusya'nın Gürcistan, Ukrayna ve Kırım ile Suriye'de yaptığı gibi askeri müdahalelere girişmemiş ve kendi toprakları dışında meydana gelen hususlarda uluslararası meşruiyet ilkesini göz önünde tutmaya özen göstermiştir. Özellikle Birleşmiş Milletler gibi resmi örgütlerin rol oynadığı hususlarda aktif biçimde görev almaya gayret etmektedir. Bu makale BM barış operasyonlarına son yıllarda ciddi oranda katkı sağlayan Çin Halk Cumhuriyeti'nin vermiş olduğu desteği ne şekilde ve hangi saikle gerçekleştiğini açıklığa kavuşturma amacını gütmektedir.

Anahtar Sözcükler: Pozitif barış, negatif barış, Çin Halk Cumhuriyeti, BM barış operasyonları

United Nations Peace Operations and Contribution Of China To The International Peace and Security

* Yrd. Doç. Dr. Haluk KARADAĞ, Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, hkaradag@baskent.edu.tr, Gönderim Tarihi: 21.11.2017, Kabul Tarihi: 29.11.2017

Abstract: The United States received a lot of foreign support in struggle with terrorism aftermath of 9/11 terrorist attacks in 2001, however the invasion of Afghanistan and Iraq had created a number of growing problems. Even though intervention to Iraq revealed the legitimacy issue in international arena, the operation was carried out by leading United States military forces with the other coalition forces. Just after the invasions, religious terrorist organizations such as Taliban, Al-Qaeda, ISIS/ISI and terror originated problems such as refugee crisis emerged in those chaotic environments. Having faced with economic problems, the United States was also losing prestige in international area. Since the end of the Cold War mono polar international system has been transformed into the multipolar system due to the new world powers Russia and China. Because of the major shift in the balance of power, China did not interfere to the other problematic areas in the world on the contrary to Russia, and tried to follow a stable and legitimate foreign policy abroad. Especially China wants to take more active responsibility under the UN flag, and other official organizations. This article seeks to identify the main idea and motives of People's Republic of China, one of the significant contributors to UN peace operations in recent years.

Keywords: Positive peace, negative peace, People's Republic of China, UN peace operations

Giriş

Dünya üzerinde 1946 yılından 2014 yılına kadar 159 bölgede 259 çatışma cereyan ettiğini belirten Uppsala Üniversitesi Çatışma Data Program analizi çarpıcı bir istatistik ortaya koymaktadır (Pettersson-Wallensteen, 2015: 537). Bunlardan bazıları uzun soluklu ve günümüzde halen devam eden çatışmalar olup bir kısmı sonradan ve kısa süreli olarak ortaya çıkmıştır. Bütün bu çatışma ve savaş olgusu diyalektik biçimde barış kavramının ortaya çıkmasına yol açmış ve bu durum sistematik olarak yirminci yüzyıldan itibaren barışı koruma konusunda kolektif çabaların meydana gelmesini

*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

sağlamıştır. Bugün uluslararası toplumda *pozitif barış* ve *negatif barış* şeklinde iki farklı barış tanımı bulunmaktadır. Pozitif barış iyi yönetim, çatışmaların diyalog yoluyla çözümü, uyum ve sevgi (Boulding, 1978: 3) gibi kavramlarla ifade edilirken, negatif barış savaş, çatışma ve şiddetin yokluğu (Cambridge Online Dictionary, "Peace") biçiminde tanımlanmaktadır. Her iki kavram arasındaki ayrım barış çalışmalarının kurucusu olarak kabul edilen Johan Galtung tarafından ortaya konulmuş ve Galtung negatif barışı Batı'nın barışa bakış açısını yansıttığı gerekçesiyle eleştirmiştir (Özerdem, 2013: 6). Barış inşası ve barışı koruma gibi kavramlar ise gerçek anlamıyla Birleşmiş Milletlerin kurulmasının ardından kurucu sözleşmede yar alan hükümlerine dayanarak 1950'lerden sonra ortaya çıkmıştır (Bellamy-Williams-Griffin, 2014: 1). Özellikle Soğuk Savaş döneminde artan bölgesel çatışmalar bu dönemin ardından farklı boyutlarda devam etmiştir. Anılan dönemde ABD ile Sovyetler Birliği arasında ortaya çıkan Küba Füze Krizi (Bernstein, 1980: 97-125), Hindistan ile Pakistan arasındaki bölgesel rekabetten kaynaklı çatışmalar (Betts, 1979: 1053-1072), Arjantin ile İngiltere arasında cereyan eden Falkland adalarının aidiyeti (Pearce, 1982: 161-165) üzerine ortaya çıkan çatışma gibi birçok silahlı çatışma meydana gelmiştir. Bütün bu irili ufaklı çatışmalar dünya barışının ve insanlığın tehlikeye girdiği dönemler olarak tarihe geçmiş ve Birleşmiş Milletleri kurtarıcı bir aktör olarak ortaya çıkaran önemli bir etken olmuştur.

Bu itibarla BM kurulduğu günden beri dünya barışına katkı yapma çabası içerisine girmiş ve kararlılığını BM Sözleşmesinin birinci bölümünün ilk maddesinde BM'in temel amacının uluslararası barış ve güvenliği korumak olduğu ve gerekirse uluslararası barışa yönelecek tehditlere karşı kuvvet kullanılabileceğini ifade ederek göstermiştir (BM Sözleşmesi, Bölüm 1, Madde 1: "Amaçlar ve Prensipler"). Bu anlamda ilk

BM Barışı Koruma misyonu 1948 yılında cereyan eden ve İsrail devletinin kurulmasıyla neticelenen Arap-İsrail savaşlarının ardından ilan edilen ateşkes uygulamalarını gözlemlemek amacıyla Ortadoğu bölgesinde teşkil edilmiştir (Coulon, 1999: 8). İlk defa gözlemci misyonu dışında silahlı kuvvet görevlendirmesi yine Ortadoğu bölgesinde Mısır devlet başkanı Nasır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirmesi üzerine çıkan krizde UNEF I (UN Emergency Force- BM Acil Durum Kuvveti) adıyla yine bu bölgede gerçekleşmiştir (BM Resmi İnternet Sitesi: "BM Acil Durum Kuvveti"). Aradan geçen süre zarfında BM'in barışı koruma anlayışı önemini giderek artırarak günümüzde Afrika, Asya, Avrupa ve Amerika kıtaları ile Ortadoğu bölgesinde icra edilen toplamda 100,231 askeri personel ve polis kuvvetinin görev yaptığı 16 barışı koruma harekâtı ve 8 özel politik misyona ulaşmıştır (BM Barışı Koruma Harekâtı: Aylık Özet Toplam Görevli Personel Listesi). 125 ülke tarafından desteklenen BM barışı koruma misyonlarına uluslararası toplum tarafından sağlanan katkının önemli bir bölümü BM Güvenlik Konseyi (BMGK) daimî üyesi olan Çin tarafından verilmektedir (BM Resmi İnternet Sitesi: Barışı Koruma Harekâtlarına Personel Katkısı Sağlayan Ülke Listesi).

Çin'in BM Barışı Koruma Harekâtlarına İştirakinin Perde Arkası Söylemleri

Günümüzde birçok akademisyen ve düşünce kuruluşu Çin'in son yirmi yılda yakaladığı ekonomik ve teknolojik ivmenin politik bir güce dönüşeceği üzerine çeşitli varsayımlar üretmektedir. Siyasi gücünün de gelişmekte olan askeri gücü ile birleşerek gelecekte ABD'ye rakip olarak onun yerini alacağı konusunda giderek artan bir görüş hâkim olmaktadır. Bu konuda Çin Halk Cumhuriyeti "barışçıl yükseliş" gibi pasifist argümanlar üretse de özellikle Batı dünyasında bu tür

*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

sloganların pek fazla etkisinin olmadığı görülmektedir. Acaba gerçekten Çin'in gizli bir amacı ya da emeli var mıdır? Çin BM başta olmak üzere uluslararası kuruluşları milli hedefleri doğrultusunda bir araç olarak kullanmakta mıdır? Bu ve bunun gibi soruları iki farklı perspektiften değerlendirmek gerekmektedir. Bunlardan birincisi Çin'in uluslararası kamuoyunu ikna ve kendisini ifade etmeye çalıştığı dünya barışına katkı sağlayacağı düşüncesi ve söz konusu çabaların gelecekte hegemonik bir güce dönüşmek suretiyle dünya liderliğini ele geçirmek istediği görüşü olarak ifade edilebilir.

Özellikle Hu Jintao ve ardılı Xi Jinping ile ivmelenen topyekûn kalkınma sürecinin dünya barışına katkı sağlamak amacını taşımakta olduğu iddiasında olan Çin hükümeti kendisini barışçıl bir güç olarak nitelendirmektedir. Bu nedenle dünya barışına hizmet etme amacıyla kurulmuş olan Birleşmiş Milletler Teşkilatı içerisinde son yıllarda daha aktif rol oynamaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler barış ve kalkınma fonu ile az gelişmiş ülkeler kalkınma fonuna 2020 yılına kadar toplam 3 milyar ABD doları tutarında katkı yapma arzusunda olduğunu ifade eden Xi Jinping ayrıca 8,000 kişilik bir barışı koruma kuvveti kurmayı hedeflediklerini açıklamıştır. Bununla birlikte Afrika Birliği örgütüne barışı koruma operasyonları için 100 milyon ABD dolarlık bütçe ayırdıklarını ifade eden Jinping böylece ülkesinin uluslararası topluluğa karşı sorumluluk almaktan kaçınmadığını ve bu büyük sorumluluğa hazır olduğunu belirtmiştir (Tiezzi, 2015). Karşıt görüşte olanlar ise Çin'in barışı koruma misyonlarını kamuflaj olarak kullandığını ve asıl amacının hammadde olarak yararlandığı doğal kaynakların güvenliğini sağlamak olduğunu iddia etmektedir. Bu görüşe sahip olan kesim ekonomik çıkarlarını koruma güdüsünün yanında Çin askerlerinin uluslararası operasyonlara iştirak etmesinin müteakip dönemler için Afrika Kıtasında nüfuz

alanlarını genişletmek maksadıyla BM şemsiyesi altında tecrübe kazanması biçiminde algılanması gerektiğini ifade etmektedir (Conference Paper, 2015: 1). Bu görüşü paylaşılanlar ayrıca “Tek Çin” politikası adı altında Tayvan’ın Afrika ülkeleri tarafından tanınırlığını azaltmak ve mümkünse bu ülkelerle olan irtibatını tamamen kesmek için bölgede etkinliğini sürdürmenin Çin’in örtülü çıkarları arasında olduğu görüşü iddiasındadır (Li-Dottin, 2015: 5). Ancak her ne kadar yukarıdaki iddialar akademik ve siyasi camiada tartışılabilir de gerçekte Çin’in uluslararası sorumluluğa sahip süper güç olma niyeti belirginleşmekte ve Birleşmiş Milletler’e yaptığı katkılar gün geçtikçe artmaktadır.

Çin’in BM Barışı Koruma Harekâtlarına İştirakinin Tarihsel Süreci

1971 yılına kadar BMGK daimî üyesi olmayan Çin Halk Cumhuriyeti’nin uluslararası toplum nezdinde söz konusu harekâtlarda giderek artan sayılarda görev alması aslında Çin dış politikasındaki değişimi gözler önüne sermektedir. 1989 yılında gerçekleşen Tiananmen meydanındaki olaylarda bazı kaynaklara göre on bin civarındaki insanın hayatını kaybetmesi Çin’in dış dünya ile olan münasebetlerinde sorun yaratmış ve birtakım yaptırımlara maruz kalmasına yol açmıştır (Lusher, 2017). 2002 yılında Hu Jintao’nun göreve gelmesiyle birlikte Çin’in ekonomik kalkınması hız kazanmaya başlamış ve ülke Dünya Ticaret Örgütü’ne katılma kararı almıştır (Liu, 2011: xxix). Xi Jinping’in 2012 yılında göreve gelişiyle birlikte ise küresel sorunlara daha fazla müdahil olan Çin, iklim değişikliği, yeşil enerjinin yaygınlaştırılması, yoksullukla mücadele ve nükleer güvenlik konularında BM ile işbirliği yapmaktadır (Jinpin, 2017: 259-300). Özellikle son yıllarda ortaya atılan “barışçıl yükseliş” sloganı başta Birleşmiş Milletler olmak üzere tüm dünyada merakla takip edilen bir politika haline dönüşmüştür. Bu

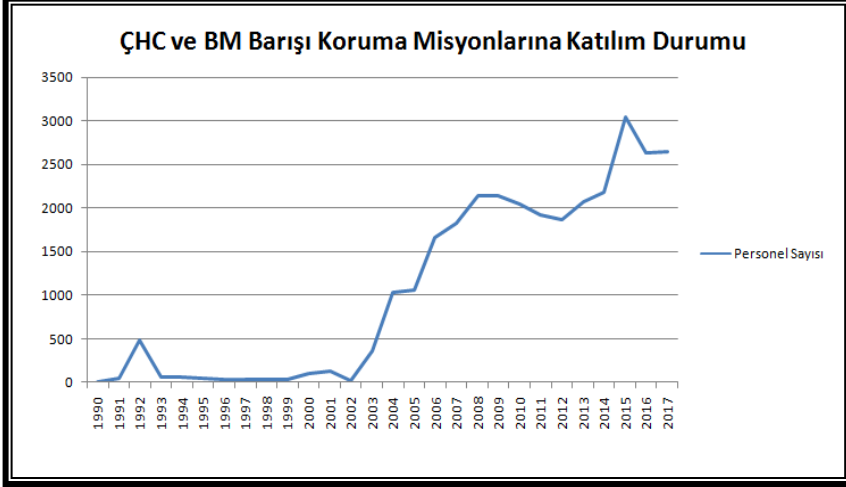
*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

durumun bilincinde olan Çinli yetkililer uluslararası ortamda özellikle barışı koruma harekâtlarında Çin ordusunun görev aldığı bölgelerde tarafların hassasiyetlerini göz önünde bulundurmakta ve özenle hareket etmektedirler.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin ilk defa BM barışı koruma harekâtında görev alması 1990 yılına rastlamaktadır (Li-Dottin, 2015: 5). Anılan tarihte Çin ordusundan beş askeri personel BM Ateşkes Sağlama ve Denetleme Teşkilatı (UNTSO) bünyesinde görev yapmıştır. 1991 yılından itibaren bu sayı 44'e yükseltilmiş ve gözlemcilerin yanı sıra BM Irak-Kuveyt Gözlem Misyonu (UNIKOM), Batı Sahra'daki Referandum için Gözlem Misyonu (MINURSO) ve BM Kamboçya'daki Gelişmiş Misyon (UNAMIC) gibi misyonlara da personel görevlendirmesi yapılmıştır (BM Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları). Ancak aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere Çin'in barışı koruma misyonlarındaki ağırlığı 2002 yılından itibaren artmaya başlamıştır. 2002 yılında 17 kişi görevlendiren Çin Halk Cumhuriyeti bir yıl sonra bu rakamı yirmi katı oranında artırarak 358'e çıkarmıştır. 2004 yılında ise söz konusu oran üç katı artarak 1,036 rakamına ulaşmıştır. Misyonlara en yüksek katılım 3,045 personel ile 2014 yılına, yani Xi Jinping dönemine rastlamaktadır. Anılan süreçte 2016 ve 2017 yıllarında ise bahse konu mevcutlar 2,600'ün üzerinde seyretmiştir. Burada asıl ifade edilmesi ve üzerinde durulması gereken husus BMGK'nin beş daimi üyesinin barışı koruma harekâtlarına katkıları bakımından bir değerlendirme yapıldığında Çin'in 2009 yılından itibaren diğer üye ülkeleri açık farkla geride bırakması olmaktadır. 2008 yılında en son Fransa Çin'den fazla personel görevlendirmiş ancak bir yıl sonra Çin liderliği ele geçirmiş ve halen liderliğini sürdürmektedir (BM Resmi İnternet Sayfası, Birlik ve Polis Katılım Miktarları).

Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları

Tablo -1: ÇHC ve BM Barışı Koruma Misyonlarına Katılan Personel Miktarı (1990-2017)

Çin'in Katkı Sağladığı BM Barışı Koruma Misyonları

Yukarıda bahsedildiği üzere Çin'in Birleşmiş Milletler nezdindeki barışı koruma harekâtlarına iştiraki 1990 yılında BM Ateşkes Sağlama ve Denetleme Teşkilatı (UNTSO) ile başlamıştır. Ne var ki Çin'in söz konusu harekâtlara desteği sadece personel ile sınırlı kalmamakta, bunun yanı sıra vermiş olduğu maddi destekle BM barışı koruma harekâtları bütçesine en çok katkı veren ülkeler sıralamasında ABD'den sonra ikinci sırayı almaktadır (BM Genel Kurulu'nun 28 Aralık 2015 tarihli ve 55/235 ile 55/236 sayılı kararı). 27 yıl boyunca BM harekâtları kapsamında yapmış olduğu görevler sırasında toplam 18 insanını kaybetmiş olan ÇHC (BM Resmi İnternet Sayfası, Ülkelere Göre Kayıplar) bugün on farklı barışı koruma misyonuna toplam 2,644 personel ile iştirak etmektedir (BM Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları). Tablo-2'de 2017 yılı itibarıyla icra edilmekte olan

*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

barışı koruma misyonlarına Çin tarafından görevlendirilen personel miktarları görülmektedir. Tabloda dikkati çeken en önemli husus Çin askeri birliklerinin Güney Sudan'daki misyona (UNMISS) vermiş olduğu yoğun destek olmaktadır. Söz konusu barışı koruma misyonlarının büyük çoğunluğu Afrika Kıtası'nda yer almakta ve bu durum Çin-Afrika ilişkisinin boyutunu gözler önüne sermektedir. Tablo-2'de genel hatlarıyla verilen Çin'in katıldığı barışı koruma harekâtlarına ayrıntılı biçimde göz atmak bu ülkenin BM barışı koruma operasyonlarına yaptığı katkıyı anlamak bakımından yerinde olacaktır.

Tablo-2: ÇHC 2017 yılı itibarıyla BM Barışı Koruma Misyonlarına Katılım Durumu

Batı Sahra'daki Referandum için BM Misyonu (MINURSO)

Kuzey Afrika'nın 1976 yılına kadar İspanya'nın idaresi altında bulunan ülkesi Batı Sahra, İspanya çekildikten sonra Fas ile sorun yaşamaya başlamıştır. Fas'tan bağımsızlığını veya Fas

*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

ile birleşmesini sağlayacak olan referandum için oluşturulan bahse konu misyon 1991 yılında BMGK'nin 690 sayılı kararı ile teşkil edilmiştir. Bilhassa Fas ile olan sorunlarının çözümü için oluşturulan BM misyonu bugün itibarıyla ateşkesin gözlenmesi, mayın ve patlayıcı madde kaynaklı tehditlerin azaltılması gibi görevleri ihtiva etmektedir. 2017 yılı sonu itibarıyla toplam personel mevcudu 229 olan misyonda kuruluşundan günümüze kadar MINURSO'da personel bulunduran Çin'in halen 12 personeli görev yapmaktadır. 2017 yılı başında Çin ordusunda Tümgeneral rütbesinde görev yapan Wang Xiaojin MINURSO'ya kuvvet komutanı olarak atanmıştır (Benslimane, 2016). Afrika'daki çok uluslu gücün başına Çinli bir generalin göreve getirilmiş olması Çin açısından bakıldığında büyük öneme haiz ve prestij sağlayan bir husus olarak göze çarpmaktadır.

BM Mali Çok Boyutlu İstikrar Kuvveti (MINUSMA)

Afrika kıtasının bir diğer ülkesi Mali'de meydana gelen çatışmaların önlenmesi için BMGK tarafından çıkarılan 2100 (2013) sayılı karara istinaden Mali'de teşkil edilen BM Çok Boyutlu İstikrar Kuvveti (MINUSMA) çokuluslu bir yapı arz eden ve 13,000 personele sahip olan bir kuvvettir. Bu barışı koruma kuvvetinin 395 kişilik grubunu Çin askerleri oluşturmaktadır. 2016 yılında Çinli patlayıcı uzmanı bir personel Mali'nin Gao şehrindeki MINUSCO BM askeri üssüne teröristlerce düzenlenen havan saldırısında hayatını kaybetmiştir (BBC, 2016). Bu duruma rağmen Çin Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı inşaat ve mayın ve patlayıcı temizleme ekipleri MINUSMA'da askeri varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti BM İstikrar Misyonu (MONUSCO)

Afrika'nın diğer bir sorunlu bölgesi olan Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde artan iç çatışmalar neticesinde BMGK tarafından oluşturulan Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DKC) BM Misyonu (MONUC) yerini 2010 yılı Haziran'ında BMGK'nin 1925 (2010) sayılı kararı ile DKC BM İstikrar Misyonu (MONUSCO)'ya devretmiştir (Herman, 2015). 2017 yılı itibarıyla MONUSCO bünyesinde 218 kişilik askeri birlik, sekiz kişilik uzman ekip ve MONUSCO'nun ana karargâhında görev yapan üç kişilik heyet olacak şekilde toplam 218 personelden oluşan Çin askeri gücü görev yapmaktadır (BM Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları).

Darfur'daki Birleşmiş Milletler-Afrika Birliği Misyonu (UNAMID)

Sudan'da meydana gelen iç çatışmalarda ölen binlerce insanın ardından Birleşmiş Milletler'in Afrika Birliği ile müştereken duruma müdahale çabaları neticesinde kurulan UNAMID misyonu Darfur merkezli olarak teşkil edilmiştir. BMGK'nin 1769 (2007) sayılı kararı ile oluşturulan hibrid kuvvet 31 Temmuz 2007 tarihinde Afrika Birliği Darfur Misyonu AMIS'in yerini almıştır. Çin UNAMID'e 375 personel ile katkı sağlamaktadır (BM Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları). 2017 yılında ilk defa Çin Silahlı Kuvvetleri (PLO)'den bir helikopter filosu (iki adet Mi-171 helikopteri) ile takviye edilen misyon (Dibie, 2017) Darfur'da görevini sürdürerek bölgesel barış ve güvenliğe katkı sağlamaktadır.

Güney Sudan Birleşmiş Milletler Misyonu (UNMISS)

Sudan'ın batısında yer alan Darfur bölgesindeki BM misyonu (UNAMID)'nin yanı sıra Güney Sudan'daki çatışma ortamının uluslararası barış ve güvenliğe tehdit teşkil etmesi üzerine BMGK'nin 2011 yılında çıkardığı 1996 (2011) sayılı karar ile kurulan UNMISS misyonu 14,500 kişilik kuvvetiyle dünyadaki ikinci en kalabalık BM barışı koruma harekâtını teşkil etmektedir. Misyonun kuruluş amaçları arasında sivillerin korunması, insan hakları ihlallerinin gözlenmesi ve soruşturulması hususları yer almaktadır (BM Resmi İnternet Sayfası, UN Mandate). UNMISS'e en fazla katkı sağlayan ülkelerden birisi Çin Halk Cumhuriyeti'dir. Bu itibarla misyonun bünyesinde 2014 yılına kadar yaklaşık 350 kişilik varlığı bulunan Çin Silahlı Kuvvetleri'nin personel mevcudu bu tarihten itibaren 700 kişilik bir artışla üç katına çıkarılmış (Tiezzi, 2014) ve 1,061 kişiye ulaşmıştır (BM Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları).

Birleşmiş Milletler Liberya Misyonu (UNMIL)

Afrika'nın bağımsızlığını ilk kazanmış devleti olan Liberya'nın yaşadığı 14 yıllık iç çatışmalar neticesinde çoğunluğunu sivillerin oluşturduğu 250,000 kişi hayatını kaybetmiştir. Böylesine büyük bir yıkım ülkedeki sosyal, siyasi ve hukuki düzeni yerle bir etmiş ve barışa geçiş çabalarını sonuçsuz kılmıştır. Bu durum üzerine BMGK almış olduğu 1509(2003) sayılı kararla ülkeye barış gücü gönderilmesine karar vermiştir (BM Resmi İnternet Sayfası, "Background"). Yirmi dört ülkenin katkı sağladığı misyona Çin Halk Cumhuriyeti tarafından yaklaşık beşte birlik bir oran ile destek verilmekte ve görev yapan 142 personel ile Çin Liberya'da Nijerya'nın ardından ikinci büyük askeri varlığı oluşturmaktadır (BM Resmi

*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları).

Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barışı Koruma Kuvveti (UNFICYP)

Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barışı Koruma Kuvveti (UNFICYP) Kıbrıs adasında Kıbrıslı Türkler ile Rumlar arasında yaşanan çatışmaların önlenmesi ve adadaki hayatın normal akışının sağlanması amacıyla 1964 yılında BM tarafından alınan 186 (1964) sayılı kararla teşkil edilmiştir. Bugün herhangi bir çatışma ortamı yaşanmamasına rağmen çoğunluğu yeşil hat üzerinde görev yapan bahse konu kuvvet yaklaşık bin kişilik bir mevcuda sahiptir. Kuvvete yedi kişilik bir polis grubu ile katkı sağlayan Çin'in bölgedeki varlığı sadece bundan ibaret olmaktadır (Birleşmiş Milletler Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları).

United Nations Mission in Lebanon (UNIFIL)

Bir zamanlar Ortadoğu'nun en renkli ülkelerinden birisi olan Lübnan bir yandan İsrail ile Suriye arasında cereyan eden çekişmeler, diğer yandan etnik ve dini ayrılıkçı hareketler neticesinde iç çatışmalara sürüklenmiştir. Bu durumun neticesinde BMGK'nin 1978 yılında almış olduğu 425 ve 426 sayılı kararlar neticesinde UNIFIL teşkil edilmiştir. 2006 yılına gelindiğinde özellikle İsrail'in Güney Lübnan'a askeri müdahalesi nedeniyle Birleşmiş Milletler tarafından İsrail ile Lübnan arasındaki sınır bölgesinde görev yapmak üzere bölgeye barışı koruma birlikleri gönderilme kararı alınmıştır. BMGK'nin 1701 (2006) sayılı kararına istinaden Çin hükümeti inşaat, mayın temizleme, lojistik ve sıhhiye unsurlardan oluşan yaklaşık 200 kişilik askeri birliği güney Lübnan'a UNIFIL emir ve komutasında görev yapmak üzere görevlendirmiştir (Masuda, 2010). 2017 yılı sonu itibarıyla Çin ordusunun bölgedeki askeri

Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları

varlığı 418 rakamına ulaşmıştır (BM Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları).

BM Ateşkes Sağlama ve Denetleme Teşkilatı (UNTSO) ve BM Afganistan Yardım Misyonu (UNAMA)

Çin ordusunun Birleşmiş Milletler barışı koruma harekâtları kapsamında ilk katıldığı görev olma özelliğine sahip BM Ateşkes Sağlama ve Denetleme Teşkilatı (UNTSO) teşkilatın en eski misyonlarından birisidir. 1948 yılında yeni kurulan İsrail devleti ile Filistin arasındaki çatışmaların sona erdirilmesi için sürdürülen çabalar neticesinde ilan edilen ateşkes dönemlerinin gözlenmesi maksadıyla teşkil edilen UNTSO, BMGK'nin 50 (1948) sayılı kararına istinaden 1948 yılında kurulmuştur (BM Güvenlik Konsey Kararı). Çin 1990 yılında beş personel ile başladığı görevi kesintiye uğratmadan desteklemeyi sürdürmüştür. 2017 yılında dört Çinli askeri gözlemci misyona katkı sağlamaya devam etmektedir (BM Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları).

UNAMA misyonu ise ABD'nin Afganistan harekâtı sonrasında Afganistan İslam Cumhuriyeti'nin talebi üzerine Birleşmiş Milletler'in bölgedeki duruma müdahalesi sonucunda ve BMGK'nin 1401 (2002) sayılı kararına dayanarak oluşturulmuştur (BM Resmi İnternet Sayfası, Mandate). Çin'in, Lübnan ve Filistin'i saymazsak Afrika kıtası dışında katıldığı tek BM misyonudur. 2004 yılında bir personel ile desteklediği misyona değişiklik olmaksızın halen bir personel ile iştirak etmeye devam etmektedir (BM Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları).

Çin Silahlı Kuvvetleri'nin Katıldığı Diğer Barış Misyonları

Çin Silahlı Kuvvetleri (PLO) sadece Birleşmiş Milletler nezdindeki harekâtlara iştirak etmemektedir. 1990'larda

*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

uluslararası alandaki askeri görevlerde tecrübe kazandıktan sonra iki binli yıllardan itibaren kendi başına barışı koruma/destekleme harekâtları icra etmeye başlamıştır. Bunun en güzel örneği Somali açıklarında ticaret gemilerini ele geçirip kaçıran korsanlara karşı görevlendirdiği deniz unsurları ve Çin'in askeri kamu diplomasisi kapsamında orijinal adı "harmonious mission" olan Çin toprakları dışındaki ülkelerde devasa hastane gemisi ile ziyaretler düzenlemek suretiyle icra etmektedir.

Çin donanması (PLAN), General Zheng He'den yaklaşık 600 yıl sonra ilk defa Hint Okyanusu bölgesine gelerek burada faaliyet göstermektedir (Henry, 2016). Somali açıklarında Somalili korsanlara karşı ABD'nin Görev Gücü-151 (Task Force-151), NATO'nun Okyanus Kalkanı (Ocean Shield) ve Avrupa Birliği'nin Atalanta Operasyonu (Operation Atalanta) görevlerine iştirak etmeyen Çin Deniz Kuvvetleri bu bölgeye savaş gemilerinden oluşan bir filo göndermek suretiyle kendi ticaret gemilerinin güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır (Karadağ, 2016: 14-15). Bunun yanı sıra dev bir nakliye gemisini 300 yataklı ve sekiz ameliyathaneye sahip bir askeri hastane gemisine dönüştürmek suretiyle her yıl birkaç aylık sürelerle yurtdışında çeşitli ülkelere göndererek barışı destekleme harekâtı benzeri faaliyetler icra etmektedir (Zhang, 2017). "Barış Kanalı" (Peace Ark) adını verdiği gemiyle birlikte özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri ziyaret ederek yüzlerce kişiye tedavi imkânı sağlamakta ve binlerce sağlık taraması gerçekleştirmektedir. "Ahenkli Görev" (Harmonious Mission) adı altında gerçekleştirdiği bahse konu faaliyetleri ilk defa 2010 yılında gerçekleştirmiş ve o yıldan sonra her yıl yaz dönemlerinde farklı coğrafyalarda olacak şekilde yaklaşık üçer aylık periyotlarla bu görevi sürdürmektedir (Diehl-Major, 2015: 276-290).

Sonuç

Birleşmiş Milletler barış operasyonları uluslararası barış ve güvenliğe kısacası dünya barışına doğrudan katkı sağlayan önemli bir enstrümandır. Ayrıca klasik terörizmin boyut değiştirdiği belirsizlik, istikrarsızlık, çok yönlü tehdit ve risklerden oluşan 21. yüzyıl uluslararası ortamında özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ulus devletlerin kendi başlarına çözemediği silahlı çatışmaları sona erdirmek yönünde irade sergileyerek sorumluluk almaktadır. Bu sorumluluk bağlamında BMGK daimî üyesi olan Çin Halk Cumhuriyeti diğer gelişmiş ülkelere kıyasla daha fazla sorumluluk üstlenmektedir. Bu görevi özellikle Afrika Kıtası'nda yerine getirmesi elbette ki tesadüf değildir. Mao döneminde 1960'lardan itibaren Tanzania-Zambiya arasında gerçekleştirdiği demiryolu inşaatından itibaren Çin ile Afrika ülkeleri arasında birçok alanda işbirliği yapılmaktadır. Afrika ülkelerinden pek çok öğrenci Çin devletinin verdiği burslarla Çin'de yükseköğrenim görmektedir. Bu nedenden dolayıdır ki Çin hükümeti dış politikası ile uyumlu olacak şekilde Afrika ülkelerinde icra edilen BM barışı koruma operasyonlarını tercih etmektedir. Çinli yetkililerin Birleşmiş Milletler barışı koruma harekâtlarına katılan askerlerini “üniformalı diplomatlar” biçiminde nitelendirmesi bahse konu politikanın realize edilmesinin ipuçlarını vermektedir (Zhang, 2017). Önümüzdeki yıllarda barışı koruma misyonlarında Çin'in Afrika ülkeleri başta olmak üzere çatışma yaşanan diğer bölge ülkelerinde Birleşmiş Milletler teşkilatı ile işbirliğinin artarak devam edeceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

BELLAMY, Alex J. (2014), Williams, Paul ve Griffin, Stuart. Understanding Peacekeeping, Cambridge: Polity Yayınevi.

BERNSTEIN, Barton J. (1980), The Cuban Missile Crisis: Trading the Jupiters in Turkey?, *Political Science Quarterly*, Vol. 95, No. 1.

BOULDING, Kenneth E. (1978), Stable Peace, Austin: Teksas Üniversitesi Yayınevi.

COULON, Jocelyn. (1999), Soldiers of Diplomacy: The United Nations, Peacekeeping, and the New World Order, Toronto: Toronto Üniversitesi Yayınevi.

DIEHL, Glen ve MAJOR, Solomon. (2015), "White hull or white elephant? Soft power and the Chinese hospital ship, the Peace Ark", *Defense & Security Analysis*, Vol. 31, No. 4.

HENRY, Jérôme. (2016), "China's Military Deployments in the Gulf of Aden: Anti-Piracy and Beyond", *Ifri, Asie Visions*, No.89.

HERMAN, Fanie. (2015), China's African Peacekeeping Decision-Making in the Hu Jintao Era, New Delhi: Vij Books.

JINPING, Xi. (2015), Çin'in Yönetimi, Ankara: Kaynak Yayınları.

KARADAĞ, Haluk. (2016), "Forcing the Common Good: The Significance of Public Diplomacy in Military Affairs", *Armed Forces & Society*, 43/1.

LI, Wang ve DOTTIN, Paul. (2015), Çin'in Afrika'daki Barışı Koruma Misyonlarının Ardındaki Nedenler: Pekin'in Stratejik Düşüncelerini Yorumlama, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Yıl 7, Sayı 14.

LIU, Guoli. (2011), Politics and Government in China, California: ABC-CLIO Yayınevi.

MASUDA, Masayuki. (2010), China's "Military Diplomacy" and Expanding Military Power Projection Capability, (ed.) FAURE, Guy. New Dynamics Between China and Japan in Asia, Singapore: World Scientific Yayıncılık.

ÖZERDEM, Alpaslan. (2013), Barış İnşası Kuram ve Uygulamaları. Ankara: Nobel Yayınevi.

Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları

PEARCE, J. (1982), The Falkland Islands Dispute, *World Today*, Vol. 38 No. 5.

PETTERSSON, Therese ve WALLENSTEEN, Peter. (2015), Armed Conflicts, 1946–2014, *Journal of Peace Research*, Vol. 52(4).

RK, Betts. (1979), Incentives for Nuclear Weapons: India, Pakistan, Iran, *Asian Survey*, Vol. 19 No. 11.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

BBC News, Chinese Peacekeeper Among Four Killed in Mali Attacks, <http://www.bbc.com/news/world-africa-36424583>, (Erişim: 01.09.2017)

BENSLIMANE, Ghita. China's Major General Wang Xiaojin Appointed Commander of MINURSO, *Morocco World News*. <https://www.moroccoworldnews.com/2016/12/203447/china-s-major-general-wang-xiaojin-appointed-commander-minurso/> (Erişim: 11.10.2017)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/50\(1948\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/50(1948)) (Erişim: 18.10.2017)

Birleşmiş Milletler Resmi İnternet Sayfası, "Background", <https://unmil.unmissions.org/background> (Erişim: 18.11.2017)

Birleşmiş Milletler Resmi İnternet Sayfası, Birlik ve Polis Katılım Miktarları,

<https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors> (Erişim: 31.12.2017)

Birleşmiş Milletler Resmi İnternet Sayfası, BM Operasyonlarına Katılan Personel Miktarları,

https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/summary_of_contributions_to_un_peacekeeping_by_country_mission_and_post.pdf (Erişim: 31.12.2017)

Birleşmiş Milletler Resmi İnternet Sayfası, Mandate, <https://unama.unmissions.org/mandate> (Erişim: 19.09.2017)

*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

Birleşmiş Milletler Resmi İnternet Sayfası, Ülkelere Göre Kayıplar,

https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/statsbynationalitymission_2_5.pdf (Erişim: 31.12.2017)

Birleşmiş Milletler Resmi İnternet Sayfası, UN Mandate, <https://unmiss.unmissions.org/mandate> (Erişim: 21.11.2017)

Birleşmiş Milletler Resmi İnternet Sitesi, Birleşmiş Milletler Acil Durum Kuvveti,

<https://peacekeeping.un.org/mission/past/unefi.htm>

(Erişim: 23.11.2017)

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Bölüm 1, Madde 1, Amaçlar ve Prensipler,

<http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html> (Erişim: 23.09.2017)

BM Barışı Koruma Harekatı Aylık Özet Toplam Görevli Personel Listesi,

https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/msr_30_november_2017.pdf (Erişim: 02.01.2018)

BM Genel Kurulu'nun 28 Aralık 2015 tarihli ve 55/235 ile 55/236 sayılı kararına ekli liste.

www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/331/Add.1 (Erişim: 07.09.2017)

BM Resmi İnternet Sitesi, Barışı Koruma Harekâtlarına Personel Katkısı Sağlayan Ülke Listesi,

https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/ranking_0.pdf

(Erişim: 02.12.2017)

Cambridge Online Dictionary, "Peace",

<https://dictionary.cambridge.org/tr/sözlük/ingilizce/peace>

(Erişim: 05.09.2017)

Conference Paper, China's Role in Peacekeeping and Counter Terrorism and Countering Violent Extremism in Mali.

<https://www.icct.nl/wp-content/uploads/2015/05/Mali-China-Final.pdf> (Erişim: 11.10.2017)

*Karadağ, Birleşmiş Milletler Barış Operasyonları ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin
Uluslararası Barış ve Güvenliğe Katkıları*

DIBIE, Michael Ike. "China's Helicopter Unit Joins Peacekeeping Mission in Darfur", *Africa News Agency*, <http://www.africanews.com/2017/06/11/china-s-helicopter-unit-joins-peacekeeping-mission-in-darfur/> (Erişim: 10.11.2017)

Harmonious Mission 2011 Voyage, http://eng.chinamil.com.cn/special-reports/node_50862.htm (Erişim: 21.11.2017)

LUSHER, Adam. "At Least 10,000 People Died in Tiananmen Square Massacre...", *Independent*, <http://www.independent.co.uk/news/world/asia/tiananmen-square-massacre-death-toll-secret-cable-british-ambassador-1989-alan-donald-a8126461.html> (Erişim: 24.12.2017)

TIEZZI, Shannon. "China Triples Peacekeeping Presence in South Sudan", *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2014/09/china-triples-peacekeeping-presence-in-south-sudan/> (Erişim: 15.10.2017)

TIEZZI, Shannon. China's \$3 Billion Message to the UN: Yes, We Are a Responsible Power, *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2015/09/chinas-3-billion-message-to-the-un-yes-we-are-a-responsible-power/> (Erişim: 17.10.2017)

ZHANG, Zhihao. "140 Chinese Peacekeepers Return From UN Mission in Liberia", *China Daily*, http://www.chinadaily.com.cn/china/2017-03/13/content_28534937.htm (Erişim: 17.11.2017)

ZHANG, Zhihao. "Navy's Peace Ark makes stop in Angola", *China Daily*, http://www.chinadaily.com.cn/kindle/2017-10/29/content_33851189.htm (Erişim: 08.11.2017)